HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מתני' ואלו **שמצילין** אותן **בנפשן**. מן העבירה: **בנפשן**. ניתנו ליהרג ואל יעבור: **אבל הרודף אחר בהמה**. לרצועה והרועה לעבוד עבודת כוכבים ולחלל שבת וכל שכן שאר כריתות ומיתות ב"ד שאינן עריות דלא ניתן להצילו בנפשו אלא בשהוא ערוה ויש בה קלון ופגם לגרדף כגון זכר ונערה המאורסה ומיהו רוצח בהדיא כתיב ביה. והאי דנקט בהמה משום דדמיא לערוה ונקט נמי עבודת כוכבים משום דסד"א תיתי ק"ו כדלקמן[1] ושבת נמי תיתי בגזירה שוה: **גמ' לא תעמוד**. לא תעמיד עצמך על דמו ולא תהיה הצילתו **לפגמה**. לביישה ולזלזלה ממה תורה נתנה להצילה בנפשו כדילפינן לקמן מואת תאמין מושיע לה: **מן הדין**. ק"ו: **הקישא הוא**. שהוקש רוצח לנערה המאורסה וכל היקש וגזירה שוה המופנת הרי הוא כמפורש במקרא ועושין ממנו לפי שלא ניתנה למדרש מעצמו אלא מקל וחומר שאלמלא קל ק"ו מעצמו אי אפשר שלא קבלו מרבו אין עושין ממנו כדילפינן בגמרא (דף י"ב.): **וכי מה למדנו מרוצח**. כלומר לפטור את המושך דקאמר ליה קרא[2] אין לנערה חטא מות כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש וכי מה למדנו מרוצח מעתה[3] הרי זה בא ללמד ונמצא למד מקיש רוצח לנערה המאורסה מה נערה המאורסה ניתן להצילה בנפשו אף רוצח ניתן להצילו בנפשו ונערה מאורסה גופה מנלן כדתנא דבי ר' ישמעאל דתנא דבי רבי ישמעאל[3] ואין מושיע לה הא יש מושיע לה בכל דבר שיכול להושיע גופא מניין לרואה את חברו שהוא טובע בנהר או חיה גוררתו או לסטין באין עליו שהוא חייב להצילו ת"ל לא תעמוד על דם רעך והא מהכא נפקא מהתם נפקא[4] אבדת גופו מניין ת"ל[4] והשבותו לו אי מהתם הוה אמינא ה"מ בנפשיה[5] אבל מיטרח ומיגר אגורי אימא לא קמ"ל תנו רבנן[6] אחד הרודף אחר חבירו להרגו ואחר הזכר ואחר נערה המאורסה ואחר חייבי מיתות ב"ד ואחר חייבי כריתות מצילין אותן בנפשו אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט אין מצילין אותן בנפשו[7] נעבדה בה עבירה אין מצילין אותה בנפשו יש לה מושיע אין מצילין אותה בנפשו רבי יהודה אומר אף האומרת הניחו לו שלא יהרגנה מנה"מ אמר קרא[2] ולנערה לא תעשה דבר אין לנערה חטא מות נער זה זכור נערה זו נערה המאורסה חטא אלו חייבי כריתות מות אלו חייבי מיתות ב"ד כל הני למה לי צריכי דאי כתב רחמנא נער משום דלאו אורחיה אבל נערה דאורחה אימא לא ואי כתב רחמנא נערה משום דקא פגים לה אבל נער דלא קא פגים ליה אימא לא ואי כתב רחמנא הני

משום

ומה נערה המאורסה שלא בא וכו'. וא"ת מהוה פגם חמור מרוצח שזה בשקילה וזה בסייף לאו פירכא היא להכחיש לא קשיא קרא מחיסורא מלא מפגימ' דהא נעבדה בה עבירה או אחין מקפדא על פגמה אין מצילין אותה בנפשו דלמ"ד פגם חמור מרוצח שנתנסה וא"ת ומנא לן דלמ"ד קשיד דמחנק דילמא מחיסורא קשיד מדאיצטריך למעוטי עובד עבודת כוכבים ומחלל שבת ובהמה ובקונטרס פי' נקמן דלמ"ד קשיד מדגלי בהני נמי בעבירות מחרות ועוד י"ל דאין מושיע לה משמע דלמ"ד קשיד קרא: **הרי זה בא ללמד ונמצא למד**. פירוש ומנא לך למד דהא ללמד נמי אתא כדדרשינן לקמן[2] מה רוצח יהרג ואל יעבור וכן בהוה לעיל בפרק ד' מיתות (דף נ"ד.) משכחי לה שמכוון בהדי שמגיד לך הכתוב שאני מכוונת בהדי וקאמר הרי זה בא ללמד ומנא לך למד דהא יליף מיניה והיינו נמי לך למד דהא יליפין מיניה הערמה זכור בהדיה שמעתין ולשמואל דמחייב חזקי בגן ג' שנים והא דאמר בריש פ"ב דחולין (דף כח.) גבי לבי ואיל הרי זה בא ללמד ומנא לך למד מה פסולי המוקדשים בשחיטה אף שמי יש לפרש לך למד קאמר ללמד לפסולי המוקדשין נמי קא אתי לפטור מן האחנות כדדרשינן בפ"ק דבכורות (דף טו.):

אף רוצח ניתן להצילו בנפשו. תאמר מוהוכח בכל מקום שנפקא כדדרשינן לעיל (דף עב:) וי"ל דהאי רשות ומשמעינן קרא למיתן לו דמיסתבר שכל הכח קמ"ל דאוכח להציל: **להצילו בנפשו בו'**. משמעות הלשון שמצילין הנרדף בנפשו של רודף אבל לא יתכן לפרש כן ברודף אחר הבהמה וכיוצא בה לפיכך נראה לפרש דמצילין את האדם מן העבירה בנפשו של עצמו אבל קשה מנערה המאורסה דקאמר שניתן להצילה בנפשו ומ"ת וכיון דמהכא ילפינן דרוצח ניתן להצילו בנפשו למה לי קרא בטובע בנהר ומיהו גוררתו השתא חברו הורג כדי להציל הא ל"ל כ"ש ולא מסתבר למימר דחבירו הורג טפי לאפרושי מאיסורא אלא נראה לאי מהכא ה"מ עשה קמ"ל הא דעובר בלאו אלא תעמוד על דם רעך:

תלמוד לומר והשבותו לו. הכא מוקי ליה לאבידת גופו ובפרק שני דבבא מציעא (דף כח:) מוקי ליה אלא יכול עגל לעגלים הא דכים והשבותו הכא לו יכיר: **חייבי כריתות וחייבי מיתות ב"ד**. בעריות מיירי דומיא דנערה ומ"ת תיפוק ליה מדאיתקום כל עריות בפ' אחרי מות (יבמות דף נ"ד:) י"ל מדמעט בהמה ס"מ אלא מקשין הכי מיהו קשה הא בהמה לא איתקש מדמיצעיא לן קרא לרבות הערמה בבהמה בפרק ד' מיתות (לעיל דף נ"ה.):

נער נערה. פירש בקונטרס נער כתיב וקרי נערה נדרש מקרא ומסורת ולפ על גב דלמסיק בפרק הלו נעדות (כתובות דף מ: ושם) גבי קנס כל מקום שנאמר נער אפילו קטנה בשמע הכא הוי מצי למיכתב נערה דעל כרחין לאו בקטנה מיירי אלא עונשין ועוד יש לפרש דטובא נערה כתיבי בפרשה ומיהו בסמוך משמע דמחד דרים דקאמר מיירי דכתב נער כתב נמי נערה פירוש מיירי דכתב נער למעוטי בהמה כתב נערה כלומר כפשטיה דקרא דעל כרחין נערה קרינן דהא בנערה משמע:

משום

[1] [לעיל נד. וש"נ], [2] [לקמן עב. ספסיפס כה: יומא פב.], [3] [ספסיפס כה: וש"נ], [4] ב"ק פח.:, [5] [תוספ' פרק י"ח], [6] [דף עד.], [7] [דכריס כב], [8] [דף עד.], [9] [ע"ז כ:], [10] ל"ל כשיגעה. רש"ש, [11] [דף עד.].

תורה אור השלם

1. לֹא תַלִּין רְבִיעַ בְּעַמֶּיךָ לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֶךָ אֲנִי יְיָ: ויקרא יט טז
2. וְלַנַּעֲרָ לֹא תַּעֲשֶׂה דָּבָר אֵין לַנַּעַר חֵטְא מָוֶת כִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל רֵעֵהוּ וְרָצָחוֹ נֶפֶשׁ כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה:
דברים כב כו
3. כִּי בַשָּׂדֶה מָצָאָה צְעָקָה הַנַּעֲרָ הַמְאֹרָשָׂה וְאֵין מוֹשִׁיעַ לָהּ:
דברים כב כז
4 וְאִם לֹא קָרוֹב אָחִיךָ אֵלֶיךָ וְלֹא יְדַעְתּוֹ וַאֲסַפְתּוֹ אֶל תּוֹךְ בֵּיתֶךָ וְהָיָה עִמְּךָ עַד דְּרֹשׁ אָחִיךָ אֹתוֹ וַהֲשֵׁבֹתוֹ לוֹ:
דברים כב ב

מוסף רש"י

וכי עונשין מן הדין. מדין ק"ו, דיני ממונות ומלות עשה וכלכות עבודה ופסולי קדשים אתה למד מק"ו, אבל לא מזהכות ועונשין (חגיגה יא:). **כי כאשר יקום איש על רעהו**. בנערה המאורסה כתיב (יומא פב.). **וכי מה למדנו מרוצח**. שהוא כמשפט הרוצח בן משפט הדבר הזה (שם) והלא פירש הוא עצמו פטור כדכתיב ולנערה לא תעשה דבר, אלא נראה כמי שרוצח בא ללמד ומנלא שהוקש כאן להיות למד, וכי קאמר כרוצח כנערה שיהן שוין, כמו (ישעיה כד) והיה כעם ככהן, ולא נאמר והיה העם ככהן (פסחים כה:). **מה נערה המאורסה ניתן להצילה**. ומן רשות לרוצח שהוא רודף אתריה שיצילנה ממנו בנפשו של רודף, כדכתיב ואין מושיע לה, הא יש מושיע צריך להושיעה בכל אבר יכול אפילו בהורגנה, אם אין יכול להציל בפחד מאבריו יהרגנו (שם, וכענ"ז יומא פב.).

מזג א מיי' פ"ג מהל' רוצח הלכה י סמג לאוין קסד קסה טוש"ע מ"מ סי' תכה סעיף ג וכתב מלפם עוד בפסחי פ"ג דף קמח:]: **מח ב** ג מיי' שם הלכה י יא טוש"ע שם סעיף כ:
מט ד מיי' שם הלכה יא: **נ** ה ו מיי' שם הלכה יד סמג שם טוש"ע מ"מ סי' תכו סעיף ג:
נא ז ח מיי' שם הלכה יא יב סמג שם טוש"ע מ"מ סי' תכה סעיף ג: